

Systemer, portaler og platforme

– mellem styring og frihed

Michael Pedersen

Specialkonsulent

Enheden for Akademisk Efteruddannelse
Roskilde Universitet.

Christian Dalsgaard

Lektor

Center for Undervisningsudvikling og Digitale Medier,
Aarhus Universitet.

Editorial

Som baggrund for dette nummer af tidsskriftet Læring og Medier rejser vi spørgsmålet om, hvordan teknologi indvirker på eksisterende praksisser. I temanummeret ønsker vi at sætte fokus på de pædagogiske og didaktiske implikationer af systemer og portaler, der de seneste år er implementeret bredt på danske uddannelsesinstitutioner. Der er tale om teknologiske systemer og portaler, der eksempelvis betegnes som e-læringsystemer, læringsportaler, Learning Management Systems eller Virtual Learning Environments. Et centralt spørgsmål i denne sammenhæng er, hvad et e-læringsystem, en læringsportal eller -platform overhovedet er for en størrelse. Skal vi betegne dem som systemer eller værktøjer eller som læringsmiljøer eller klasserum?

I hvor høj grad har brugerne – i form af både lærere, undervisere, elever og studerende – kontrollen over teknologierne, og i hvilken grad er det teknologierne der påvirker praksissen og dens udøvere? Er det teknologien, der sætter rammerne for hvordan f.eks. læreren kan handle? - hvilket potentielt kan være i uoverensstemmelse med, hvordan læreren plejer at handle. Eller etablerer teknologierne nærmere et udvidet mulighedsrum, der forstærker lærerens valg og metodefrihed til at tilrettelægge undervisningen efter egne overbevisninger.

Hvis teknologiens rammer opleves som **begrænsninger** kan teknologien enten blive afvist eller blive tilpasset en eksisterende praksis og tænkemåde. Opleves teknologiens rammer som **muligheder**, kan teknologien i stedet udfordre vante handlinger og forestillinger og åbne for, at man begynder at handle eller tænke på ny måder.

Under alle omstændigheder er teknologierne noget, man skal forholde sig til i de danske uddannelsesinstitutioner. Derfor sætter dette temanummer fokus på følgende spørgsmål:

- Hvilke rammer og mulighedsrum opstiller teknologierne?
- Hvordan begrænser og/eller fremmer systemerne lærerens pædagogiske og didaktiske muligheder?
- Findes der en indbygget pædagogik/didaktik i systemerne?
- Er der tale om en "udlicitering" af pædagogiske og didaktiske metoder til systemudviklere?

Alle artiklerne i temanummeret forholder sig til teknologiernes begrænsninger og muligheder. På den ene side fremhæver artiklerne, hvordan læringsplatforme og -systemer rummer nye muligheder for at udvikle den didaktiske tænkning. På den anden side fremhæver artiklerne, at platformene/systemerne samtidig kan blive en spændetrøje der fremkalder en bestemt form for didaktik, og ikke mindst at platformene/systemerne ikke udgør komplette læringsmiljøer eller undervisningsrum, men at de kan varetage bestemte opgaver inden for en større ramme.

Artiklerne bringer os et stykke videre i at kunne besvare spørgsmål om, hvordan vi skal forstå og definere e-læringsystemer, læringsportaler og -platforme. Artiklerne peger på, at det er centralt at vi stiller spørgsmålet: Hvilken rolle skal systemerne/platformene spille, og hvad skal andre teknologier, værktøjer og rum varetage?

Artikel 1: Implementering af læringsplatforme - Brug, værdier og samarbejde

Artiklen har undersøgt 15 skolars anvendelse af læringsplatforme fra vinteren 2016 til foråret 2017 og er skrevet af Morten Misfeldt, Andreas Lindenskov Tamborg, Ane Qvortrup, Camilla Kølsen Petersen, Lærke Ørsted Svensson, Benjamin Brink Allsopp og Lone Dirckinck-Holmfeld. I artiklen peges på, hvordan lærerne oplevede, at læringsplatformens indbyggede værdier ikke var i overensstemmelse med og måske ligefrem stod i kontrast til deres egne pædagogiske værdier. Forfatterne skriver, at "selvom læringsplatformen og det konkrete design fylder meget for lærerne i hverdagen, er udfordringen i forhold til lærernes opfattelse af *platformens grundlæggende menneskesyn og værdier af langt større betydning.*" Artiklen konkluderer blandt andet, at læringsplatformen af lærerne kan tolkes som både objektiverende og distancerende, og at "... platformens rammer *opleves at gøre det vanskeligt* for lærere at bevare og udvikle veletablerede pædagogiske praksisser, uden *deres værdigrundlag samtidig kompromitteres.*"

Artikel 2: Kan eller skal - hvordan skabes der aktivitet om e-læringsmateriale

I denne artikel af Christina Biber Hartz, Laura Glavind og Kristian Nøhr Jensen undersøges, hvordan undervisere kan skabe aktivitet omkring et e-læringsmateriale, når dette materiale ikke er udviklet af underviserne selv. Artiklen argumenterer for, at brugen af teknologien eller det tilbud, som er baseret på en teknologi, ikke giver sig selv og ikke gnidningsløst indgår i en

eksisterende praksis. Derimod skal praksis udfordres, og for at sikre en positiv udnyttelse er det nødvendigt at brugen blive befordret af underviseren, før den studerende tager materialet til sig på en hensigtsmæssig måde. Der skal med andre ord *en ydre rammesætning* – "... en tydelig italesættelse..." – til, før materialerne anvendes af de studerende. Ligeledes er det vigtigt "... at underviserne transformerer e-læringsmaterialet til konteksten og bevidst iscenesætter materialet." På baggrund af artiklens analyse konkluderes forfatterne, at tre initiativer er centrale for at etablere en meningsfuld aktivitet omkring et eksisterende e-læringsmateriale: forventningsafstemning, transformering af indhold til kontekst og bevidst iscenesættelse af indholdet.

Artikel 3: Hvordan kan teknologi påvirke pædagogiske og didaktiske praksisser?

Med afsæt i Brugerportalsinitiativet diskuterer Rasmus Leth Jørnø og Karsten Gynther i denne artikel teknologiens betydning for pædagogiske og didaktiske praksisser. Artiklen diskuterer, hvordan teknologier som læringsplatforme enten kan emulere, forbedre eller radikalt transformere en eksisterende praksis. Konklusionen er, at Brugerportalsinitiativet har potentialer til at transformere uddannelse, men at det i sin nuværende form ikke ændrer radikalt på den didaktiske og pædagogiske praksis. Det skyldes især, at det fysiske alternative til læringsplatformen - lektioner - er veletableret og gennemtestet. Lektionen er robust, ikke mindst fordi den har en indbygget fleksibilitet, der gør det muligt at ændre kurs, rækkefølge og tempo undervejs - og dermed planlægge løbende.

Artikel 4: Studerendes digitale læringsmiljøer: læringsplatform eller medieøkologi?

Denne artikel af Francesco Caviglia, Christian Dalsgaard, Jacob Davidsen og Thomas Ryberg præsenterer en undersøgelse af universitetsstuderendes digitale læringsmiljøer. Artiklen stiller spørgsmålene om, hvordan studerendes digitale læringsmiljøer ser ud, hvilke formål de studerende anvender værktøjerne til, og hvilke roller forskellige værktøjer spiller for de studerende. Undersøgelsen viser, at studerendes digitale læringsmiljøer indeholder en kombination af forskellige værktøjer, der både inkluderer institutionelle Learning Management Systems (LMS) og derudover en lang række specialiserede værktøjer, som de studerende selv varetager. Undersøgelsen viser, at mange af de ikke-institutionelle værktøjer spiller en central rolle for de studerendes studieaktiviteter. De institutionelle LMS er

ligeledes vigtige for de studerende, men de understøtter kun visse dele af de studerendes aktiviteter. Dermed peger artiklen på en mulig udfordring, idet de institutionelle systemer ikke nødvendigvis understøtter bredden i de studerendes digitale studiepraksis, hvorfor der kan være en risiko for, at institutionerne med et for snævert fokus på LMS overser centrale aspekter af de studerendes aktiviteter. Artiklen afsluttes med en diskussion af, hvordan institutionelle systemer kan spille sammen med øvrige værktøjer i de studerendes digitale læringsmiljøer.

Artikel 5: Course designs in Meebook's course builder: analysis of 102 course designs

Denne artikel af Stefan Ting Graf, Stig Toke Gissel og Marie Falkesgaard Slot tager afsæt i en analyse af mere end 100 kursusdesign i læringsplatformen Meebook. Artiklen rejser spørgsmålet om, hvorvidt "course builder" er en kursusbygger. På den ene side viser artiklen, at "course builder" i Meebook understøtter udviklingen af undervisningsforløb, men at den på den anden side har et ensidigt fokus på læringsmål og evaluering. Dermed skabes ifølge forfatterne en "didactical black box", idet fokus alene er på før og efter undervisningen. Selve undervisning, i form af indhold, materialer, medier og aktiviteter, er ikke en del af kursusbyggeren. Dermed opstiller "course builder" rammer og påvirker lærernes planlægningspraksis. Fx fremgår det af artiklen, at lærere i højere grad anvender læringsmål, når de anvender Meebook, end i normal undervisningsforberedelse.

Ud over artiklerne indenfor LOM-nummerets tema er der også en række andre interessante artikler uden for tema.